

İndirilme Tarihi

17.02.2026 11:49:11

TDA-552 - OĞUZ TÜRKÇESİ II - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Genel Bilgiler

Dersin Amacı

Bu dersin temel amaçları; Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait el yazması eserlerden seçilmiş örnek metinler üzerinde eş-art zamanlı ve karşılaştırmalı yöntemlerle dil incelemesi (çeviri yazı, ses, yazım ve biçim) yapmayı, genel olarak Oğuz Türkçesinin özel olarak da Eski Anadolu Türkçesinin dil (ses, yazım, ses, biçim) özelliklerini belirlemeyi ve bu veriler üzerinde yorum yapabilmeyi öğretmek ve böylece Oğuz Türkçesinin gelişimini bir bütün olarak kavratmaktır.

Dersin İçeriği

13. yüzyıldan başlayarak günümüze kadar devam edegelen Oğuz Türkçesinin temel ses, yazım ve biçim özelliklerinin incelenmesi.

Dersin Kitabı / Malzemesi / Önerilen Kaynaklar

KORKMAZ, Zeynep (2013), Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi, TDK Yayınları, Ankara. AKAR, Ali (2024), Oğuzların Dili, Ötüken Yayınları, İstanbul. KARATAŞ, Mustafa (2019), Her Yönüyle Türk Dili, Kimlik Yayınları, Kayseri TİLMURTAŞ, Faruk Kadri (1994), Eski Türkiye Türkçesi (XV. Yüzyıl-Gramer-Metin-Sözlük, Enderun Kitabevi, İstanbul. ŞAHİN, Hatice (2003), Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, İstanbul. TÜRK, Vahit; DOĞAN, Şaban; ŞERİFOĞLU, Yasin (2016), Eski Anadolu Türkçesi Dersleri, Kesit yayınları, İstanbul. GÜLSEVİN, Güler (1997), Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yayınları, Ankara. ERGİN, Muharrem (2021), Dede Korkut Kitabı 1-2, TDK yayınları, Ankara.

Planlanan Öğrenme Etkinlikleri ve Öğretme Yöntemleri

Bu derste, öğrencilerin dersin gerektirdiği kazanımları elde edebilmeleri için şu etkinlikler, çalışmalar yapılır: Dersin ve içeriğinin öneminin kavratılması, İncelenecek metinlerin yazarları hakkında ön bilgilendirme yapılması, El yazması metinlerin önceden belirlenerek öğrenciye hazırlanmak için fırsat verilmesi, Ders sırasında metnin öğrencilerle birlikte okunması, Okunan metnin çeviri yazısının ve Türkiye Türkçesine aktarmasının yaptırılması, Metnin çeviri yazısından hareketle ses ve yazım özelliklerinin incelenmesi, Metindeki sözcüklerin ses ve biçim özellikleri açısından art-eş zamanlı ve karşılaştırmalı yöntemlerle incelenmesi, İncelenen metindeki bilgi, cümle ve sözcüklerin Türk kültürü açısından değerlendirilmesi, güncel örneklerle desteklenmesi, Derste sık sık soru-cevap yönteminin kullanılması, Bir sonraki hafta, üzerinde çalışılacak metnin, yazarının belirtilmesi, Her hafta dersin başında öğrencilerin önceki konularla ilgili sorularına cevap verilmesi, Her hafta, sonraki konularla veya uygulamalarla ilgili ödev verilmesi, Üzerinde konuşulan konularla (kavram, olay, kişi vb.) ilgili genel ödevler verilmesi, Yapılan ödevlerle ilgili tartışma ve değerlendirme, Yapılan sınavlarla ilgili dönüt verilmesi, Öğrencilerle ders dışında bireysel olarak anlamadıkları veya danışmak istedikleri konularla ilgili görüşmeler yapılması, İstenmesi durumunda öğrencilere bireysel çalışmalar yaptırılması. Ayrıca bu derste kullanılan yöntemler şunlardır: 1. DÜZ ANLATIM 2. PROBLEM ÇÖZME 3. TARTIŞMA 4. GÖSTERİP-YAPTIRMA

Ders İçin Önerilen Diğer Hususlar

Verilen notlar, ders kitapları ve önerilen çalışmalar dışında öğrencilere ek kaynaklar önerilir. Ek olarak şu kaynaklar önerilmektedir: KÖPRÜLÜZADE, Mehmet Fuad (1919, 2003). Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Akçağ Yay., Ankara. AKAR, Ali (2012), Türkiye Türkçesinin Kuruluşu ve Yunus Emre, Türk Yurdu, Yunus Emre Özel Sayısı (S. 297), s. 58-61. KARATAŞ, Mustafa (2021), "Yunus Emre'nin Türkçesinde Bilişsel Söz Varlığı", Vefatının 700. Sene-yi Devriyesinde Uluslararası Yunus Emre ve Dünya Dili Türkçe (YU-DİL) Bilgi Şoleni (07-09 Mayıs 2021, Eskişehir) Bildirileri, s. 229-258. KARATAŞ, Mustafa, (2018ç), "Azerbaycan Türklerinin Konuştuğu Dilin Adı Nedir?", Türkiye ile Türk Dünyası Arasında Bir Köprü Yavuz Akpınar Armağanı, Edt. Nazım Muradov, Yılmaz Özkaya, Bengü Yayınları, Ankara, s. 425-466. KARATAŞ, Mustafa; TUNALI UÇAR, Büşra (2022), "Sovyet Dönemi Azerbaycan Türkçesindeki Yazım Tutarsızlıkları ve Nedenleri (/k/ > /h/ Sızıcılığına Örneği)", Türk Diline Artzamanlı ve Eşzamanlı Bakışlar, Paradigma Akademi, Çanakkale, s. 473-527. KARATAŞ, Mustafa (2023b), "Azerbaycan Türkçesi Konuşurlara Türkiye Türkçesinin Öğretimi", Türk Dillere Türkiye Türkçesinin Öğretimi, Edt. Umut Başar, NOBEL Yay., s. 301-368, Ankara. KARATAŞ, Mustafa, (2019a), "Türk Dilinin Azerbaycan'da Ders Kitaplarıyla Dirilişi", X. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (16-19.11.2017, Eskişehir), Bildirileri, Edt. Prof. Dr. Ferruh Ağca, Doç. Dr. Adem Koç, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayınları No: 312, Eskişehir, s. 967-983. KARATAŞ, Mustafa; KARADUMAN, Merve (2021), "Belirtme Durumu Çekiminin Kommunist Gazetesi Örneğinde Sovyet Dönemi Azerbaycan Türkçesindeki Değişimi ve Bu Değişimde SSCB'nin Dil Planlaması Politikasının Etkisi" Söylem Filoloji Dergisi, C. 6, S. 3, s. 762-793.

Dersin Verilişi

Bu dersin işleme sistemi şu şekildedir: Dersin birkaç haftalık bölümünde tarihî Oğuz Türkçesi geri kalan haftalarda ise çağdaş Oğuz Türkçesi (Türkiye Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi) metinlerinden örnekler üzerinde dil incelemesi yapılır. Bu süreçte incelenecek metin ve yazarı bir hafta öncesinde hatırlatılır ve öğrencinin bu metinler üzerinde hazırlık yapması istenir. Derste yazar ve metin hakkında kısa bir değerlendirme yapılır. El yazma metin ders içerisinde öğrencilerle birlikte okunur. Okunan metnin çeviri yazısı ve Türkiye Türkçesine aktarması yaptırılır. Metnin çeviri yazısından hareketle ses ve yazım özellikleri, sözcüklerin ses ve biçim özellikleri art-eş zamanlı ve karşılaştırmalı yöntemlerle incelenir. İncelenen metindeki bilgi, cümle ve sözcüklerin Türk kültürü açısından değerlendirilmesi yapılır ve güncel örneklerle desteklenir. Azerbaycan Türkçesinden farklı alfabelerle yazılmış metinler seçilir. Çağdaş Azerbaycan Türkçesi metinleri ise sesli ve görüntülü ders materyalleriyle desteklenir.

Dersi Veren Öğretim Elemanları

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Ethem Özkan Doç. Dr. Mustafa Karataş

Program Çıktısı

- "Oğuzca, Oğuz Türkçesi, Batı Türkçesi, Güneybatı Türkçesi" terimlerinin anlamını ve kapsamını bilir.
- Oğuz Türkçesi yazı dili geleneğinin Türk dili tarihindeki yerini ve bu geleneği oluşturan tarihî ve çağdaş Türk lehçelerini bilir.
- Oğuz Türkçesinin genel dil özelliklerini ve Eski Anadolu Türkçesinden itibaren takip edilebilen temel ses, yazım ve biçim özelliklerini ve bunların 21. yüzyıla kadar olan süreçteki gelişimini bilir.
- Oğuz Türkçesiyle ve farklı alfabelerle (Arap, Latin, Kiril) yazılmış (Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Türkiye Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesi) yazılmış metinler üzerinde dil incelemesi yapabilir ve bunları art zamanlı olarak ses, yazım ve biçim açısından açıklayabilir.

Sıra	Hazırlık	Öğretim	Uygulama
	Bilgileri	Laboratuvar Metodları Teorik	
1		Giriş, Tanışma Dersin amacı, önemi, işlenişi, yöntemi, kaynakları ve sınavları ile ilgili bilgilendirme	
2		Metin İnceleme: Dede Korkut Hikâyeleri (Dirse Han Oğlu Boğaç Han Destanı) * Okuma * Transkripsiyon * Türkiye Türkçesine Aktarma * Dil İncelemesi	
3		Metin İnceleme: Dede Korkut Hikâyeleri (Dirse Han Oğlu Boğaç Han Destanı) * Okuma * Transkripsiyon * Türkiye Türkçesine Aktarma * Dil İncelemesi	
4		Metin İnceleme: Yunus Emre (Gazel) * Okuma * Transkripsiyon * Türkiye Türkçesine Aktarma * Dil İncelemesi	
5		Metin İnceleme: Yunus Emre (Gazel) * Okuma * Transkripsiyon * Türkiye Türkçesine Aktarma * Dil İncelemesi	
6		Metin İnceleme: Osmanlı Türkçesi (Fuzûlî-Gazel) * Okuma * Transkripsiyon * Türkiye Türkçesine Aktarma * Dil İncelemesi	
7		Metin İnceleme: Osmanlı Türkçesi (Namık Kemal, Lisan-ı Osmanî'nin...) * Okuma * Transkripsiyon * Türkiye Türkçesine Aktarma * Dil İncelemesi	
8		Ara Sınav	
9		Sınav Değerlendirmesi Sınav sorularının cevaplandırılması Yapılan hataların tartışılması	
10		Metin İnceleme: Türkiye Türkçesi (Ömer Seyfettin, Yeni Lisan) * Okuma * Transkripsiyon * Türkiye Türkçesine Aktarma * Dil İncelemesi	
11		Metin İnceleme: Türkiye Türkçesi (Ziya Gökalp, Yeni Lisan: Yeni Lisanın Güzelliği) * Okuma * Transkripsiyon * Türkiye Türkçesine Aktarma * Dil İncelemesi	
12		Çağdaş Oğuz Türkçesi Lehçeleri ve Ağızları, Azerbaycan Türkçesi Metin İnceleme: Çağdaş Azerbaycan Türkçesi (Latin) * Okuma * Transkripsiyon * Türkiye Türkçesine Aktarma * Dil İncelemesi	
13		Metin İnceleme: Azerbaycan Türkçesi (Kiril) * Okuma * Transkripsiyon * Türkiye Türkçesine Aktarma * Dil İncelemesi	
14		Metin İnceleme: Azerbaycan Türkçesi (Arap) * Okuma * Transkripsiyon * Türkiye Türkçesine Aktarma * Dil İncelemesi	
15		Dönemin Değerlendirilmesi	

İş Yükleri

Aktiviteler	Sayısı	Süresi (saat)
Vize	1	3,00
Ara Sınav Hazırlık	1	3,00
Ödev	14	3,00
Final	1	3,00
Ders Öncesi Bireysel Çalışma	14	3,00
Final Sınavı Hazırlık	1	10,00
Ders Sonrası Bireysel Çalışma	14	3,00
Bütünleme	1	3,00
Derse Katılım	14	2,00

Değerlendirme

Aktiviteler	Ağırlığı (%)
Final	60,00
Vize	40,00

	P.Ç. 1	P.Ç. 2	P.Ç. 3	P.Ç. 4	P.Ç. 5	P.Ç. 6	P.Ç. 7	P.Ç. 8	P.Ç. 9	P.Ç. 10	P.Ç. 11	P.Ç. 12	P.Ç. 13	P.Ç. 14	P.Ç. 15	P.Ç. 16
Ö.Ç. 1	1		1	1			3									
Ö.Ç. 2	1		1	3			3									
Ö.Ç. 3	1		1	3	4		5									
Ö.Ç. 4	1		1	5	5		5									

Tablo :

- P.Ç. 1 :** Alanındaki lisans düzeyi yeterliliklerine dayalı olarak aynı veya farklı bir alandaki bilgilerini uzmanlık düzeyinde geliştirir ve derinleştirir.
- P.Ç. 2 :** Alanının ilişkili olduğu disiplinler arası etkileşimi kavrar ve farklı disiplinlerle ortak çalışmalar yürütür.
- P.Ç. 3 :** Lisans düzeyi yeterliliklerine dayalı olarak ilgili alandaki kaynakları etkin bir şekilde kullanır.
- P.Ç. 4 :** Alanla ilgili uygulanan araştırma yöntem ve tekniklerini kullanır, kuramsal ve uygulamalı bilgilere sahiptir.
- P.Ç. 5 :** Alanında edindiği bilgileri farklı disiplin alanlarından gelen bilgilerle bütünleştirerek yorumlar, çözümler ve yeni bilgiler oluşturur.
- P.Ç. 6 :** Alanında edindiği uzmanlık düzeyindeki bilgileri toplumun eğitim, kültür ve sanat seviyesinin yükseltilmesi yönünde kullanır.
- P.Ç. 7 :** Alanıyla ilgili uzmanlık gerektiren bir çalışmayı bağımsız olarak yürütür.
- P.Ç. 8 :** Alanıyla ilgili uygulamalarda karşılaşılan ve öngörülemeyen karmaşık sorunların çözümü için yeni yaklaşımlar geliştirir.
- P.Ç. 9 :** Alanı ile ilgili sorunların çözümlenmesinde liderlik yapar; kişisel, kurumsal ve takım çalışmalarını uzmanlık düzeyinde organize eder.
- P.Ç. 10 :** Sosyal ilişkileri ve bu ilişkileri yönlendiren normları eleştirel bir bakış açısıyla inceler, geliştirir ve gerektiğinde değiştirmek üzere harekete geçer.
- P.Ç. 11 :** Alanındaki güncel gelişmeleri ve yürütülen projeleri nicel ve nitel verilerle destekleyerek alanındaki ve alan dışındaki gruplara uygun iletişim araçlarıyla aktarır.
- P.Ç. 12 :** Bir yabancı dili Avrupa Dil Portföyü B2 Genel düzeyinde kullanarak sözlü ve yazılı iletişim kurar.
- P.Ç. 13 :** Alanının gerektirdiği düzeyde bilgisayar yazılımı ile birlikte bilişim ve iletişim teknolojilerini ileri düzeyde kullanır.
- P.Ç. 14 :** Alanıyla ilgili verileri toplar, yorumlar, uygular ve duyurulması aşamalarında bilimsel, kültürel, sanatsal, toplumsal ve etik değerleri gözeterek denetler ve bu değerleri anlatır.
- P.Ç. 15 :** Kalite yönetim ve süreçlerine uygun davranır ve katılır.
- P.Ç. 16 :** Alanıyla ilgili bilgileri uzmanlık düzeyinde kavrar ve ikinci kişilere normlara uygun olarak aktarır.
- Ö.Ç. 1 :** "Oğuzca, Oğuz Türkçesi, Batı Türkçesi, Güneybatı Türkçesi" terimlerinin anlamını ve kapsamını bilir.
- Ö.Ç. 2 :** Oğuz Türkçesi yazı dili geleneğinin Türk dili tarihindeki yerini ve bu geleneği oluşturan tarihî ve çağdaş Türk lehçelerini bilir.
- Ö.Ç. 3 :** Oğuz Türkçesinin genel dil özelliklerini ve Eski Anadolu Türkçesinden itibaren takip edilebilen temel ses, yazım ve biçim özelliklerini ve bunların 21. yüzyıla kadar olan süreçteki gelişimini bilir.
- Ö.Ç. 4 :** Oğuz Türkçesiyle ve farklı alfabelerle (Arap, Latin, Kiril) yazılmış (Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Türkiye Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesi) yazılmış metinler üzerinde dil incelemesi yapabilir ve bunları art zamanlı olarak ses, yazım ve biçim açısından açıklayabilir.